

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Навчально-науковий інститут філології
Кафедра теорії та практики перекладу романських мов імені Миколи
Зерова

**ОСОБЛИВОСТІ ВІДТВОРЕННЯ ПЕРФОРМАТИВІВ
У ПЕРЕКЛАДІ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ
П'ЄСИ МОЛЬЄРА «УДАВАНИЙ ХВОРИЙ»**

Кваліфікаційна робота
на здобуття ОС «бакалавр»
здобувачки першого рівня вищої освіти
4 року навчання
Галузь знань 03 Гуманітарні науки
Спеціальність 035 Філологія
Спеціалізація 035.055 Романські мови та літератури
(переклад включно), перша – французька
ОП «Переклад із французької та з англійської мов»
Пасюкової Марії Сергіївни

Науковий керівник:
канд.ф.н., доц. **Саєнко С.Г.**

Рецензент:
канд.ф.н., доц. **Качановська Т.О.**

«Допущено до захисту»
Протокол засідання кафедри
теорії і практики перекладу
романських мов імені Миколи Зерова
Протокол № 11 від 16.06.2023

Завідувач кафедри проф. Ірина СМУЦИНСЬКА

ЗМІСТ

ВСТУП.....	2
1. ВІДТВОРЕННЯ ПЕРФОРМАТИВІВ У ПЕРЕКЛАДІ.....	4
1.1. Перформативи як важливий аспект мови	4
1.2. Огляд розвитку теоретичних підходів до перформативів	7
1.3. Класифікація перформативів.....	12
1.4. Роль мовознавства в роботі перекладача.....	17
1.5. Особливості перекладу перформативів в драматичних творах.....	19
2. ПЕРФОРМАТИВИ У П'ЄСІ “УДАВАНИЙ ХВОРИЙ” МОЛЬЄРА І СПЕЦИФІКА ЇХНЬОГО ВІДТВОРЕННЯ У ПЕРЕКЛАДІ.....	25
2.1. Загальна характеристика драматичної п'єси "Удаваний хворий" Мольєра	25
2.2. Перформативи у французькому оригіналі.....	26
2.3. Лексично-семантичні засоби вираження перформативності.....	27
2.3.1. Перформативні дієслова	28
2.3.2. Перформативні вирази.....	32
2.3.3. Перформативні фразеологізми.....	36
2.4. Синтаксичні засоби вираження перформативності.....	37
2.4.1. Наказовий спосіб як засіб вираження перформативності.....	38
2.4.2. Заперечна форма як засіб вираження перформативності	43
2.5. Визначення труднощів перекладу перформативів	44
ВИСНОВКИ	47
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	50

ВСТУП

Актуальність дослідження полягає у необхідності вивчення особливостей перекладу перформативних актів в драмі «Удаваний Хворий» Мольєра, оскільки вони мають специфічну природу і функцію, які можуть бути втрачені в процесі перекладу. Зокрема, в перекладі драматургічних текстів відтворення перформативів є важливим аспектом, оскільки вони є ключовим елементом сценічної дії та впливають на сприйняття глядачем інтенції та мети героїв.

Однак, перформативи мають специфічну структуру, що включає не лише слова, але і контекст, інтонацію, жести, тому відтворення їх в перекладі може бути складним завданням. Це вимагає від перекладачів ретельного аналізу тексту, контексту, культурного контексту та розуміння інтенції автора. Дослідження перформативних актів у перекладі є актуальним, оскільки вони впливають на сприйняття та розуміння тексту іншомовної драми, а також на ефективність комунікації між культурами та мовами.

Основні позиції з теми дослідження. В сучасному світі мовна комунікація має все більше значення. Із зростанням потреби в комунікації між різними культурами та мовами, переклад стає необхідною складовою нашої життєдіяльності. Особливо складною є задача відтворення перформативів в перекладі, оскільки вони є невід'ємною частиною комунікативного акту, що має безпосередній вплив на дійсність.

Одним з найвідоміших драматургів барокової епохи є Жан-Батист Мольєр[25], який відомий своїми комедіями та драмами та відіграв важливу роль у розвитку європейського театру XVII століття. П'єса «Удаваний хворий» є визначною працею французького драматурга Мольєра. Вона містить багато перформативних актів, які можуть бути складними для відтворення в перекладі. Це пов'язано з тим, що перформативи мають не тільки лексичне значення, але й виконують певні функції в комунікації між співрозмовниками, які можуть бути різними в залежності від контексту. Для правильного

відтворення перформативів у перекладі цієї п'єси важливо з'ясувати, як вони функціонують у французькому оригіналі та як їх можна передати українською мовою. Тому дослідження особливостей їх відтворення українською мовою є важливим завданням для розуміння комунікативних процесів у п'єсі.

Крім того, дослідження перформативних актів в перекладі є актуальним для загального розвитку теорії перекладу. Це питання вивчають такі відомі дослідники як Дж. Остін[3], Дж. Роджерс Серль[4], Ю.Д. Апресян[2] та інші. Отже, вивчення особливостей перформативів в перекладі п'єси Мольєра "Удаваний хворий" доповнить наші знання про переклад як мовленнєву і культурну дію.

Метою даного дослідження є виявлення особливостей відтворення перформативів у перекладі українською мовою в п'єсі Мольєра «Удаваний хворий». Зокрема, ми дослідимо перформативи, що використовуються в п'єсі, та з'ясуємо, які особливості перекладу впливають на відтворення перформативів українською мовою.

Завданням дослідження є визначення типів перформативів, їх функцій та способів відтворення українською мовою, а також визначення впливу перформативних актів на сприйняття драматичного тексту та ефективність комунікації.

Предмет дослідження – особливості відтворення перформативів у перекладі українською мовою п'єси Мольєра «Удаваний Хворий».

Об'єкт дослідження – драматична п'єса Мольєра «Удаваний Хворий».

Основні методи дослідження включають аналіз перформативних актів та аналіз принципів еквівалентності у перекладі, адекватність відтворення перформативів у перекладі. Для дослідження перформативів використовуються також методи граматичного та стилістичного аналізу, а також порівняння оригінального тексту з перекладом.[Saldanha, G. & O'Brien, S. 2013]

Структура дипломної роботи включає вступ, два розділи основної частини, теоретичний і практичний, висновки та список використаних джерел.

1. ВІДТВОРЕННЯ ПЕРФОРМАТИВІВ У ПЕРЕКЛАДІ

1.1. Перформативи як важливий аспект мови

Мова - це тип впорядкованої людської поведінки. Це, можливо, є найважливішим способом, яким люди взаємодіють у соціальних ситуаціях. Мова-поведінка є екстерналізованою або проявляється в певній тілесній активності з боку виконавця, і передбачає існування принаймні одного іншого учасника ситуації - адресата. [J.C Catford, 1978].

Перформатив – (від порівн.-лат. *performo* – дію), висловлювання, еквівалентне дії, вчинку. Перформатив входить у контекст життєвих подій, створюючи соціальну, комунікативну чи міжособистісну ситуацію, що тягне за собою певні наслідки. Наприклад, оголошення війни (*déclarer la guerre*), накази (*ordonner; donner un ordre*), заповіти (*léguer la fortune*), клятви (*jurer fidélité*), присяги (*prêter serment*). [Austin, J.L. 1962]

Було встановлено, що висловлювання, якими ми користуємося, насправді є висловлюваннями двох різних типів: **констативами і перформативами**. [Moeschler Jacques et Reboul Anne 1994]

- **Констативи** - це наше звичайне уявлення про висловлювання, ми констатуємо те, що бачимо навколо себе, наприклад: “*Un train à grande vitesse est arrivé*”.

- **Перформативи**, навпаки, самі формують дійсність, наприклад: “*Je ne veux plus passer une journée sans être ton mari*”, “*Avancez!*”.

Однією з основних характеристик перформативів є те, що вони несуть в собі силу, яка здатна змінювати дійсність. Наприклад, коли людина говорить: “*Я клянусь*” (*Je jure*), це може змінити стан речей, оскільки висловлювання саме виконує дію клятвopокладання. Тобто “*Я присягаюся відвоювати місто або загинути*” (*Je jure de reprendre la ville ou de périr*). Після цієї клятви змінюється дійсність для мовця і з’являється два варіанти розвитку подій – або він перемагає і відвоює місто, або помирає в бою, і своєю клятвою мовець вже ступив на цей шлях. Цей приклад демонструє, що

перформативи можуть мати практичний ефект, впливаючи на поведінку людей та дійсність в цілому.

Іншою важливою характеристикою перформативів є те, що вони не є просто описовими висловлюваннями, а складаються з дієслова та інших компонентів, які формують виразну форму дії, яку вони описують. Наприклад, “*Я відмовляюсь*” (*Je refuse*) виражає дію відмовлення, а не просто описує її. Наприклад: “*Я відмовляюся жертвувати собою заради неї*” (*Se sacrifier pour elle, je refuse*). У цьому прикладі дієслово “*відмовлятись*” є перформативним, оскільки саме він описує дію відмовлення.

Перформативні висловлювання можуть бути використані в різних сферах життя, включаючи політику, право, ділові відносини та побут. Наприклад, у суді перформативне висловлювання “*Je demande*” не тільки виражає вимогу, але й ініціює певні юридичні процеси: “*Я вимагаю його негайного і безумовного звільнення*” (*Je demande sa remise en liberté immédiate et sans condition*). Крім того, перформативи можуть бути використані як засіб для досягнення певної мети. Наприклад, у політиці перформативне висловлювання “*Je promets de baisser les impôts*” може вплинути на виборчу кампанію та підвищити підтримку виборців. Також перформативні дії можуть мати місце в соціальних взаєминах. Наприклад, коли адвокат висловлює слова “*Je vous protégerai*”, він вчиняє перформативну дію, яка має на меті змінити статус відносин між ним і його клієнтом. У цьому контексті слова адвоката можуть мати дуже важливе значення для клієнта, оскільки вони можуть змінити дійсність і дії адвоката можуть вплинути на життя його клієнта.

Концепція перформативності, обґрунтована ще в кінці 50-х – на початку 60-х років минулого століття видатним філософом-аналітиком Джоном Ленгшо Остіном, поклала початок теорії мовленнєвих актів. За цією концепцією **перформативними** слід вважати висловлювання, які дорівнюють самій дії:

Je nomme cette sculpture “Elizabeth”.

Je déclare la guerre à l'État X.

Je lègue mes biens à mon fils.

J'interdis de fumer dans le couloir!

На протывагу **констативам**, таким як:

Він назвав цю скульптуру “Єлизавета”.

Президент оголосив війну державі Х.

Хворий батько заповів свій маєток сину.

Начальник заборонив палити в коридорі.

Зазначені вище перформативи не описують стан речей, а виступають як дії, які його змінюють, тобто створюють соціальні, комунікативні, міжособистісні ситуації, що мають певні наслідки (*з'являється новий об'єкт – скульптура з іменем “Єлизавета”; розпочинається війна з державою Х; маєток переходить у власність сина; працівники втрачають право палити*).

Як зазначає Дж. Остін, сказати «*Я обіцяю...*» означає взяти на себе певне зобов'язання [Austin 1962, с.10]. Перформативи є одночасно і дією, і мовленням.

Мова є досить складною системою, яка вимагає точного використання слів для передачі інтенції мовця. Існує кілька дієслів, які можуть виступати в ролі перформативів, тобто говорити про вчинення дії, коли сама мова стає засобом здійснення цієї дії. Дієслово “*благати*”(supplier) є одним з прикладів перформативного використання слів. Якщо сказати “*Je vous en supplie*”, то це саме і буде благанням. Але дієслово “*вмовляти*”(cajoler), хоча і мають схоже значення з “*благати*”, не може використовуватись перформативно. Тобто, хоч ми і можемо сказати “*Я вас вмовляю*”(je vous cajole), проте це не буде дією прохання. Або “*Я вас переконую*”(je vous convaincs) буде описом довгого процесу переконання, а не самим актом дії.

Професор представляє дві категорії висловлювань: **констативні висловлювання**, які описують світ і можуть бути оцінені як істинні чи хибні(неістинні), і **перформативні висловлювання**, які служать для виконання дій і можуть бути оцінені з точки зору успіху або невдачі [Austin 1962, с.13-14].

Перформативні висловлювання містять перформативні дієслова, такі як *присягати(jurer)*, *хрестити(baptiser)*, *обицяти(promettre)* або *наказувати(ordonner)*, які собою означають виконання дії. Ці твердження можуть бути явними “*Я прошу вас піти*” (*Je vous demande de partir maintenant*) або первинним “*Іди геть з моїх очей*” (*Hors de ta vue*).

1.2. Огляд розвитку теоретичних підходів до перформативів

Теорія мовленнєвих актів вперше була представлена британським лінгвістом Дж. Л.Остіном (1911-1960) в його книзі “*How to Do Things with Words*”, і надалі розвинена Дж. Серлем (1969), американським філософом, учнем Остіна. Остін визнав, що деякі висловлювання мають не тільки інформаційну функцію, але й функцію здійснення дії, яку називають “*перформативною дією*”. Він відрізняв простір мовлення від світу фізичних дій, вважаючи, що перформативні висловлювання створюють дійсність у мовленні.

Остін виявив, що якщо поставити деякі дієслова в позицію першої особи однини, вони скасовують функцію істинності/неістинності речення (тобто його відповідність/невідповідність реальності), а замість цього самі стають реальністю. До перформативів належать **клятви** (присягаюся говорити правду, тільки правду і нічого, окрім правди), **обицянки** (дитина, що завинила, каже батькові: “Обіцяю, що цього ніколи більше не повториться”), **попередження** (попереджаю, я буду стріляти), **накази** (наказую вам скласти зброю). Як видно з наведених прикладів, людина, використовуючи перформативи, не описує ті чи інші дії, а вчиняє їх. Тобто словосполучення “*Я вітаю вас*”(*Je vous salue*) - це перформатив (речення, що є здійсненням деякої дії і тому не має значення істинності) а словосполучення “*Він привітав його*” (*Il l'a salué*) - це констатив (речення, що описує деякий стан речей і тому значення істинності має). Оскільки до перформативу, на відміну від констативу, не може бути застосований предикат істинності/неістинності,

Остін пропонує інший критерій для його оцінки, а саме - успішність/неуспішність.

Успішність перформативу залежить від низки соціальних умов, у цьому випадку успішність наказу зумовлена становищем і повноваженнями особи, яка цей наказ віддає. Зрозуміло, що перформатив президента країни виявиться успішнішим, ніж перформатив учителя початкових класів. У цьому зауваженні виявляється ще одне принципове положення остинівської теорії: оскільки виконання наказу можливе тільки в суспільстві, де легітимна опозиція начальник/підлеглий, можна стверджувати, що перформатив завжди спирається на соціальні конвенції.

Остін визначає перформативну дію наступним чином:

(A1) Повинна існувати прийнята конвенційна процедура, що має певний конвенційний ефект, і ця процедура повинна включати вживання певних слів за певних обставин, і далі

(A2) певні особи та обставини повинні відповідати зверненню до тієї процедури, до якої звертаються в даному випадку. (B1) Процедура має здійснюватися всіма її учасниками коректно і (B2) повно.

(Г1) Якщо, як це часто буває, процедура, призначена для використання певними людьми, що володіють певними думками або почуттями, є початком певного послідовного етапу в поведінці будь-кого з учасників, тоді особа, яка бере участь у процедурі і, таким чином, звертається до неї, повинна фактично володіти цими думками та почуттями, і учасники повинні мати певні наміри стосовно певної поведінки, а далі (Г2) вони мають поводитися послідовно впродовж усієї процедури. [Austin 1962, с.14-15]

Подальші дослідження в області теорії перформативів були проведені філософом Джоном Серлем в його праці “Мовлення та дія” (*Speech Acts*) в 1969 році. Теоретичний підхід базується на теорії мовних актів та теорії комунікації. Серль стверджує, що перформативні висловлювання мають не тільки інформативну функцію, але й виконують певну дію, тобто здійснюються в акті мовлення. Він запропонував, що висловлювання можуть

бути класифіковані як перформативні залежно від того, яку дію вони здійснюють. Серль розглядав перформативи як акти мовлення, які створюють дійсність у мовленні, і розрізняв їх на декларативні (тверджуючі), промислові (зобов'язуючі) та рекомендаційні (рекомендуючі).

Згідно з Серлем, перформативи мають специфічну структуру, що відрізняє їх від інших типів висловлювань. Вони складаються з трьох компонентів: **локуції** (інформативної частини), **ілокуції** (дії, яку виконує мовець в процесі мовлення) та **перлокуції** (наслідків або ефекту, що викликає виконання перформативу). [John R. Searle & Daniel Vanderveken, 1985]

Серль розрізняє два типи перформативів: *декларативні та розпорядчі*. Декларативний перформатив заявляє про певний стан речей, наприклад “*Я оголошую цю зустріч відкритою*”. Розпорядчий перформатив містить в собі наказ або запит, наприклад “*Дай мені цю книгу*”.

Одним з ключових понять у теорії Серля є ідея “сил особистості”, яка відображає спроможність мовця до виконання дії в процесі мовлення. Наприклад, якщо директор оголошує про збільшення зарплат, це має більшу вагу, ніж коли б це зробив звичайний працівник.

Теорія перформативів Джона Серля є фундаментальним внеском у вивчення мови та комунікації. У своїх дослідженнях Серль стверджує, що мова є не просто описовим інструментом для представлення світу, а скоріше набором мовленнєвих актів, які здійснюють дії у світі. За Серлем, перформативи - це тип мовленнєвих актів, які не просто описують чи повідомляють про реальність, а радше створюють її за допомогою мови.

Серль визначає перформативи як висловлювання, які “щось роблять”, а не “щось говорять”. У своїй фундаментальній праці “*Speech Acts: An Essay in the Philosophy of Language*”, Серль визначає перформативи як «*висловлювання, які є не лише описовими, але й мають додаткову перформативну функцію*» [Searle 1969, стор. 16].

Серль пояснює, що перформативи мають перформативну силу, тобто здатність спричиняти певний стан речей у світі. Наприклад, висловлювання “*Я*

обіцяю бути там о 14:00” не просто описує обіцянку, а скоріше дає обіцянку самим фактом її проголошення.

Далі Серль поділяє перформативні мовленнєві акти на три категорії: *локутивні, ілокутивні та перлокутивні акти*. [W. Bublitz, N.R. Norrick, 2012]

- *Локутивні акти* – це буквально значення слів, використаних у реченні, наприклад: “Я втомився” (*Je suis fatigué*).

- *Ілокутивні акти* – це передбачуване значення або сила, що стоїть за словами. Наприклад, локутивний акт речення “Чи можеш, будь ласка, передати мені сіль?” (*Pourrais-tu me passer le sel, s'il te plaît?*) це прохання солі, тоді як ілокутивний акт є проханням до слухача передати сіль.

- *Перлокутивні акти* є підтипом ілокутивних актів, які мають властивість здійснювати дію тільки в процесі їх висловлювання. Це акти мовлення, які викликають певну реакцію в інших людей внаслідок самого акту мовлення, а не в результаті змісту висловлювання. Наприклад: “Зачекай на мене!” (*Attends-moi!*). Ця фраза має потенціал вплинути на поведінку особи, до якої звертаються, бо вона містить заклик до дії і спонукає людину зачекати. Таким чином це висловлювання викликає зміну в поведінці людини, що робить її перлокутивним актом.

Ще одним з простих прикладів перлокутивного акту є висловлювання “Я підписую цей документ” (*Je signe ce papier*), яке здійснює підписання документа.

У своїй книзі “*Speech Acts: An Essay in the Philosophy of Language*” Серль пише: “Наприклад, сперечаючись, я можу **переконати** когось, застерігаючи, я можу **налякати** чи **занепокоїти**, проханням я можу **змусити його щось зробити**, інформуючи, я можу **переконати (просвітити, наставити, надихнути, змусити усвідомити)**. Вирази, виділені жирним шрифтом, позначають собою **перлокутивні акти**” [Searle 1969].

Цікавим прикладом перлокутивних актів є висловлювання “Я тебе покидаю” (*Je te quitte*) в контексті подружнього розлучення. У цьому випадку, саме висловлення є самою дією розлучення, а не тільки описом такої дії. Серль

також наводить приклади перлокутивних актів, таких як *закохування в когось*, або *клянчення*, які, хоча вони мають сильну психологічну силу, все ж не мають правової чи соціальної сили, що характерно для інших типів перформативних актів.

Теорія перформативів Серля також включає в себе поняття умов щирості (**Felicity Conditions**), які є необхідними умовами для того, щоб перформатив був успішним. Успішне висловлювання можна розглядати як виконання певного акту, який має наслідки в реальному світі.

Він виділяє **чотири умови**, необхідні для того, щоб перформативний акт був успішним:

1. **Підготовча умова (*preparatory condition*)** - перед висловленням перформативного акту мають бути виконані певні підготовчі дії, щоб забезпечити можливість його виконання. Серль стверджує, що *“ці підготовчі дії можуть відрізнитись в різних випадках, але в кожному випадку вони повинні бути виконані перед виконанням акту”*. Наприклад, наказ може бути виконаний лише за умови, що мовець має владу над слухачем [Серль, 1969, с. 66, 70].

2. **Зміст пропозиції (*propositional content*)** - перформативний акт повинен висловлювати певне змістове значення або пропозицію, щоб мати значення для співрозмовника.

3. **Умова щирості (*sincerity condition*)** - виконання перформативного акту повинно залежати від дійсної інтенції того, хто висловлює акт. Наприклад, коли людина дає обіцянку, вона повинна мати намір її виконати. Серль пише, що *“щирість того, хто виконує акт, означає, що його виконання є вираженням його дійсних інтенцій”* [Searle, 1969, с. 70].

4. **Суттєва умова (*essential condition*)** - перформативний акт повинен відповідати певним правилам, що регулюють використання цього типу акту в конкретному контексті. Наприклад, використання перформативу *“Я віддаю тобі цей автомобіль”* (*Je te donne cette voiture*) може бути неефективним, якщо існують певні правила, які визначають, що цей перформативний акт може бути

виконаний тільки в певних обставинах. Тобто, якщо особа, яка виконує перформативний акт, не має права на передачу автомобіля, то віддача автомобіля буде недійсною.

Теорія перформативів Серля мала значний вплив на вивчення мови та комунікації. Її застосовують у широкому спектрі галузей, включаючи лінгвістику, філософію, соціологію та антропологію. Його ідеї також вплинули на розвиток теорії мовленнєвих актів, яка прагне зрозуміти, як мова використовується для виконання дій у світі. Проте, його теорія також піддавалася критиці та дискусіям, особливо в сферах контексту та інтенціональності. Деякі критики стверджують, що успіх перформативу значною мірою залежить від контексту, в якому він виголошується, тоді як інші ставлять під сумнів роль інтенціональності у визначенні іллокутивної сили мовленнєвого акту.

1.3. Класифікація перформативів

У лінгвістичній літературі існують різні класифікації лексем, що мають перформативний статус (Дж. Остін, Дж. Серль, З. Вендлер, Ю. Д. Апресян та ін.)

Першу класифікацію мовленнєвих актів запропонував творець теорії мовленнєвих актів Дж. Остін [Austin 1962, с.150]

Дж. Остін виділяє в досліджуваному об'єкті такі групи:

1. **Вердиктиви** (за ознакою винесення вердикту, за ознакою оцінювання, поглядом): засуджувати, оцінювати, розуміти, розраховувати, аналізувати(*condamner, évaluer, comprendre, calculer, analyser*).

2. **Екзерситиви** (за ознакою влади, права, впливу): призначати, застерігати, наказувати, заповідати, називати(*nommer, avertir, ordonner, léguer, désigner*).

3. **Комісиви** (за ознакою обіцянки, різними зобов'язаннями, включаючи декларації): заявляти, обіцяти, підтримувати, присягати(*déclarer, promettre, appuyer, jurer*).

4. **Бехабітиви** (за ознакою соціальних конвенцій): вибачатися, вітати, хвалити, співчувати, дякувати(*s'excuser, féliciter, louer, sympathiser, remercier*).

5. **Експозитиви** (уособлюють те, яке місце займає наше вживання під час дискусії чи бесіди): відповідати, визнавати, припускати, інформувати(*répondre, reconnaître, assumer, informer*).

За Остіном, саме перформативи складають операційну базу мови: “Насправді, мова має небагато, якщо взагалі має, експліцитних конвенцій, і в ній взагалі немає різких обмежень у сферах дії її правил, між семантичним і синтаксичним. Точність у мові прояснює те, що було висловлено, - його значення; експліцитна перформативна формула є останнім і “найуспішнішим” з численних мовленнєвих засобів, які завжди використовувалися для виконання цієї самої функції”. [Austin 1962, 73]

Класифікацію мовленнєвих актів Остіна ретельно дослідив і значно вдосконалив його учень Джон Серль. [Expression and Meaning, 1979]

Є декілька класів мовленнєвих актів, виокремлених Серлем:

1. **Репрезентативи(асертиви)** - висловлювання, спрямовані на те, щоб зафіксувати (різною мірою) відповідальність мовця за повідомлення про деякий стан справ, за істинність висловлюваного судження. Сюди належить широкий спектр висловлювань від гіпотетичного твердження до клятви, що містять такі несхожі дієслова, як “хвалитися”, “скаржитися”, “виводити”, “робити висновок” (*se vanter, se plaindre, déduire, conclure*). Репрезентативи - єдиний клас висловлювань, що вкладається в протиставлення “істинно – хибно”. Найпростіший тест для їх виявлення - спроба буквально оцінити висловлювання (окрім іншого) як істинне або хибне.

2. **Директиви**. Їхня іллокутивна спрямованість полягає в прагненні мовця домогтися того, щоб слухач щось зробив. Акти цього класу часто можна визначити за наявністю таких дієслів, як: “питати”, “наказувати”,

“командувати”, “просити”, “благати”, “заклинати”, “запрошувати”, “радити” (*demander, ordonner, commander, supplier, plaider, prier, implorer, ainsi qu'inviter, solliciter et conseiller*) тощо [Searle 1979, с.13]

3. **Комісиви.** Серль визначає їх як ілокутивні акти, спрямовані на те, щоб покласти вже не на того, хто слухає, а на того, хто говорить, обов'язок вчинити деяку майбутню дію або дотримуватися певної лінії поведінки. До цього класу належать різного роду обіцянки і клятви. Сюди не слід однозначно відносити ті акти, які містять дієслова *intend* – “*avoir l'intention*” і *shall* – “*doit*” (*буду повинен*). На думку Серля, ці дієслова взагалі не є перформативними. Наприклад, сказати “*J'ai l'intention de...*” не означає “*avoir l'intention*”, а означає тільки “*exprimer une intention*” [Searle 1979, с.14]

4. **Експресиви.** Їхня ілокутивна мета - висловити психологічний стан, що задається умовою щирості щодо стану речей, визначеного в рамках пропозиційного змісту. Характерні дієслова для експресивів: “*дякувати*”, “*вітати*”, “*співчувати*”, “*вибачатися*”, “*шкодувати*”, “*вітати*”, “*вітати*” (*remercier, féliciter, s'excuser, condoler, déplorer, et accueillir*). Пропозиційний зміст висловлювань цього класу має приписувати деяку властивість (не обов'язково дію) тому, хто говорить або слухає. Наприклад, ви можете привітати людину з тим, що вона виграла на перегонах, або з тим, що вона має гарний вигляд, можете шкодувати, що вам не вдасться зустрітися з нею за годину, але було б нісенітницею вітати співрозмовника з відкриттям ньютонівського першого закону руху. [Bach, K., & Harnish, R. M. 1979]

5. **Декларації** - це такі мовленнєві акти, результатом яких є здійснення репрезентованого в їхньому пропозиційному змісті стану справ. Тут говоріння конституює факт. Прикладів декларацій безліч: “*Йду у відставку*”, “*Оголошую воєнний стан*”, “*Вас звільнено*”, “*Оголошую вас чоловіком і дружиною*” тощо. Декларації посідають особливе місце в теорії мовленнєвих актів. Саме їх наводять як приклад того, як соціальна реальність “твориться” за допомогою мови: “*Якщо я успішно здійснюю акт призначення вас головою, ви стаєте головою; якщо я успішно здійснюю акт висування вас кандидатом, ви стаєте*

кандидатом; якщо я успішно здійснюю акт оголошення стану війни, то розпочинається війна; якщо я успішно здійснюю акт одруження з вами, то ви пов'язані шлюбними узами” [Searle 1979, с.16].

В основі класифікації Дж. Серля **три параметри: ілокутивні сили, спрямованість переходу від слова до світу** (як, наприклад, у наказі) або від світу до слів (як, наприклад, у репрезентативі) та **виражений психічний стан**. [Leech, G. 1983]

Ми притримуємося думки, що обидві наведені класифікації недосконалі. Звичайно, спроба зведення всього різноманіття мовлення до всього лиш п'яти функціональних проявів виглядає доволі штучною (фактично, вибачення, привітання, співчуття тощо “потрапляють” в один-єдиний тип, хоча, наприклад, привітання і співчуття не є комунікативними синонімами, пов'язаними відносинами комунікативної трансформації). Крім того, викликає сумнів певна “категоричність” віднесеності мовленнєвого факту до конкретної позиції та виключення “прикордонних”, перехідних явищ.

Спроби створення інших класифікацій робилися неодноразово. Однією із вдалих та більш пізніх, поглиблених спроб класифікації перформативів можна вважати типологію Ю. Д. Апресяна [Апресян 1995, с.199-217]

Він виділив 15 класів перформативних дієслів:

1. **Спеціалізовані звернення та затвердження:** доповідати, доносити, заявляти, сповіщати; нагадувати, оголошувати, заперечувати, підтверджувати, підкреслювати, проголошувати, свідчити, повідомляти, запевняти, засвідчувати, затверджувати.

2. **Зізнання:** звинувачуватися, каятися, зізнаватись, сповідатися;

3. **Обіцяння:** гарантувати, давати слово (давати чесне слово, давати обітницю, давати обіцянку), присягатися, зобов'язуватися, завіряти, зарікатися, присягати, обіцяти;

4. **Прохання:** заклинати, благати, просити, клопотати;

5. **Пропозиції та поради:** викликати, кликати (до себе), запрошувати, закликати (до порядку), рекомендувати, радити, пропонувати;

6. **Попередження, передбачення:** попереджати, передбачати, застерігати, пророкувати, віщувати;

7. **Вимога, наказ:** карати, наполягати, доручати, наказувати, вимагати, пропонувати (з'явитися), ставити умову;

8. **Заборона, дозвіл:** забороняти, дозволяти, накладати табу, накладати вето, надавати право, санкціонувати;

9. **Згода, заперечення:** визнавати, погоджуватися (згоден), заперечувати, протестувати, сперечатися, відмовлятися (робити);

10. **Схвалення:** благословляти, схвалювати, хвалити, стверджувати, рекомендувати (когось);

11. **Осуд:** засуджувати, проклинати, звинувачувати;

12. **Прощення:** виправдовувати, відпускати (гріхи), прощати, вибачати, знімати відповідальність;

13. **Мовні ритуали** (“акти соціальної поведінки”): дякувати, вітати, співчувати, бажати удачі, вибачатися, вітати, прощатися;

14. **Соціальні акти передачі, відчуження, скасування, відмови** тощо: брати назад своє слово, повертати своє слово, дезавуювати, денонсувати, довіряти, заповідати, капітулювати, відкидати, відводити, відмовлятися, звільняти від слова, відлучати, зрікатися, подавати у відставку, доручати (дітей кому-л.), присвячувати, здаватися, знімати (пропозицію), уповноважувати.

15. **Називання, призначення:** призначати, називати, проголошувати, оголошувати, присвячувати, проголошувати (республіку)

Від дієслів, здатних вживатися в перформативному значенні: *просити, благати, наказувати, вимагати, рекомендувати, рекомендувати, пропонувати, забороняти, дозволяти* тощо – утворюються іменники зі значенням спонукання: *прохання, благання, наказ, вимога, рекомендація, порада, пропозиція, заборона, дозвіл.*

За Апресяном: “перформативом є будь-яке висловлення, вимовляння якого мовцем дорівнює одноразовому виконанню дії, позначеної в ньому групою присудка” [Апресян 1995, с.213-214].

Та для практичного дослідження ми обрали класифікацію за Джонатаном Каллером, оскільки це найновітніша класифікація. Він запропонував класифікацію перформативів, яка включає чотири типи перформативних актів:

- Репрезентативний перформативний акт – це дія, яка здійснюється мовцем за допомогою мовлення і має на меті висловити думку або ствердження про світ. Наприклад, коли мовець каже “Сьогодні сонячно”, він здійснює репрезентативний перформативний акт.

- Директивний перформативний акт – це дія, яка здійснюється мовцем за допомогою мовлення і має на меті наказати або запропонувати дію слухачеві. Наприклад, коли мовець каже “Закрийте вікно”, він здійснює директивний перформативний акт.

- Комисивний перформативний акт – це дія, яка здійснюється мовцем за допомогою мовлення і має на меті зобов’язати себе або іншу особу до певної дії. Наприклад, коли мовець каже “Я обіцяю прийти завтра”, він здійснює комисивний перформативний акт.

- Експресивний перформативний акт – це дія, яка здійснюється мовцем за допомогою мовлення і має на меті висловити почуття або емоції. Наприклад, коли мовець каже “Я радий тебе бачити”, він здійснює експресивний перформативний акт [Culler 2016, pp.135 – 152].

1.4. Роль мовознавства в роботі перекладача

Переклад як культурний продукт і переклад як культурно-чутлива процедура розширюють значення «перекладу» за межі простого лінгвістичного перекладу тексту іншою мовою [Sperber & Wilson, 1986].

Оскільки культура має безпосередній вплив на нашу поведінку, нюанси перекладу також залежать від культури, в рамках якої знаходиться перекладач.

Для того, щоб виконати якісний переклад, перекладач повинен бути здатним розуміти зміст оригіналу в достатній мірі, щоб правильно передати

той самий зміст, закладений автором, мовою перекладу. Однак це не просте завдання, оскільки існують певні фактори, які необхідно враховувати в процесі перекладу твору. Окрім культурної цінності тексту МО(*Мова Оригіналу*), яка є важливим елементом в передачі інтенцій автора, метод перекладу, який використовує перекладач, повинен бути достатньо точним, щоб отримати переклад, еквівалентний або наближений до оригіналу. Тому перекладачеві також необхідно розуміти такий аспект, як мовленнєвий акт, щоб з іншої сторони підійти до перекладу літературних творів.

Мовленнєвий акт є важливим елементом для передачі почуттів або намірів автора з МО в МП(*Мова Перекладу*). Хоча мовленнєвий акт використовується як аспект аналізу наміру мовця в розповіді, мовленнєві акти також можуть бути використані як альтернатива в перекладацькій роботі, щоб точно передати прихований намір з МО в МП. Мовленнєві акти зосереджуються на висловлюванні, яке має імпліцитне значення і передає намір мовця, що має спонукати слухача до певної дії. Використовуючи мовленнєві акти, перекладач відтворює в тексті перекладу ту саму емоційну реакцію, яку він сам отримав під час прочитання тексту МО. Це основний спосіб змусити читачів відчувати ті ж емоції та отримувати ті самі враження, що і перекладач, письменник або оратор в МП. [Yule, G. 1996].

При перекладі літературних творів перекладач зазвичай стикається з проблемами або труднощами в процесі роботи. Перекладач не може додавати свою власну інтерпретацію, яка виходить за рамки оригінального тексту, перекладач повинен мати глибоке відчуття мови, особливо мови оригіналу, розуміти волю, намір чи мету автора. Отже, перекладач повинен звертати увагу на суть самого процесу перекладу.

Теорія перформативів та їхня класифікація дають змогу перекладачеві більш систематизовано та уніфіковано підходити до перекладу, у нашому випадку, драматургічного тексту з французької на українську мову. Теорія перформативів допомагає перекладачеві зрозуміти різноманітні контексти, в яких використовуються певні перформативи, і як вони можуть варіюватися

залежно від ситуації. Це допомагає перекладачеві обрати найбільш підходящий варіант перекладу, щоб зберегти оригінальний зміст, інтонацію та емоційний відтінок.

Класифікація перформативів же є вкрай зручним інструментом для розпізнавання, які дії описуються в драматургічному тексті, і які слова та фрази належать до різних категорій перформативів, таких як обіцянки, накази, твердження тощо. Це дає змогу перекладачеві точніше визначати, які перформативи присутні в тексті та як їх правильно передати українською мовою.

Рівень розуміння мовознавства, особливо розділу прагматики, є одним із ключових чинників, який допомагає перекладачеві в процесі перекладу. [Morini, M. 2012] Прагматика вивчає мову як засіб комунікації та її використання в різних контекстах. Це включає в себе аналіз контексту використання мови, тон і емоційний відтінок, а також використання мови для досягнення певних цілей і дій.

Мовленнєві акти є центральним об'єктом дослідження в прагматиці. Серль стверджує, що: *“продукування лексеми речення за певних умов є мовленнєвим актом, вони є основною або мінімальною одиницею мовної комунікації”*. [Searle 1969, 16]

1.5. Особливості перекладу перформативів в драматичних творах

Під час перекладу тексту будь-якого жанру між МО та МП з'являється простір для змін значення слів, стилістики тощо. Ці зміни можуть бути несвідомими або ж навмисними та концептуальними. У другому випадку ми говоримо про оновлення перекладу. Таким чином, термін «оновлення» означає не лише адаптацію застарілої чи архаїчної мови, але й свідому адаптацію тексту в діяхронічному плані, та адаптацію до іншого культурного та соціального середовища, а також до конкретної режисерської інтерпретації.

Однак робота перекладача драматичного твору дещо відрізняється від роботи перекладача будь-якого іншого літературного твору [M. Baker 2008]. Драматичний текст пишеться перш за все для того, щоб його ставили на сцені. Про важливість звертати увагу на сцену, учасників і мету висловлювання розповідають Пенелопа Браун і Колін Фрейзер у дослідженні «Speech as a marker of situation»[27]. Тому перекладач драматичного твору повинен брати до уваги, що читачі (глядачі в даному випадку) повинні слідувати не тільки письмовій версії сценарію, але і, в першу чергу, його усній версії. Цей факт значною мірою впливає на роботу перекладача. При перекладі, він повинен підбирати слова, які легко вимовляються акторами і зрозумілі глядачам. У той же час перекладач повинен прагнути максимально зберегти зміст і форму оригіналу, щоб переклад відображав мету і зусилля автора оригіналу. На стиль письмового твору впливає як особистість письменника, так і період історії, в якому він живе, таким чином сам процес перекладу включає в себе подолання часу та подолання простору. Кожен перекладач прагне до максимальної реалістичної автентичності, включаючи як внутрішні (авторські та режисерські ремарки), так і зовнішні ознаки драматичного тексту.

Перформативи є ключовими компонентами спілкування будь-якою мовою. У французьких драматичних п'єсах вони часто використовуються для передачі значення та створення драматичного ефекту. Перформативні висловлення в драматичних творах є одним із ключових елементів комунікативного процесу між персонажами та глядачами. У французькій драматургії перформативні висловлення часто використовуються для підкреслення різних аспектів взаємодії між персонажами та здійснення різних дій.

За теорією перформативів, важливо не тільки саме висловлення, але й той факт, що воно використовується в певному контексті та з певними намірами. У французькій драматургії ці аспекти часто взаємодіють один з одним, формуючи складні та навіть іноді неочікувані ситуації.

Один з прикладів використання перформативних висловлень у французькій драматургії - це використання **прокльонів**. Прокльони - це висловлення, які мають на меті звернути увагу аудиторії на те, що відбувається на сцені. Вони можуть мати форму коментарів, зауважень, підсумків тощо, але завжди мають на меті активізувати аудиторію та привернути її увагу до певних аспектів драматичної події. **Перформативні прокльони**, або “malédictions performatives” французькою мовою, є літературним прийомом, який часто використовується у французькій драматургії, щоб підкреслити драматичну напругу та емоційність сцени. Ось кілька прикладів їх використання у французькій драматургії:

1. “*Sus, que de ta maison on sorte de ce pas, Et que d’y revenir on n’ait jamais l’audace.*” (*Геть з двору зараз же! Іди собі, свине! Та щоб не смів сюди ніколи наVERTатись!*) [6, с. 56; 3, с.83] Ця фраза була сказана Оргоном своєму синові Дамісу у п'єсі Мольєра “Тартюф”, коли батько Оргон, розлючений фактом, що син не поважає його духовного наставника Тартюфа, не бажає більше бачити сина вдома. Фраза містить перформативну дію, тобто висловлювання саме має на меті здійснити дію, а саме, вигнати Даміса з будинку та заборонити йому повертатися. Оргон, як батько родини, виступає авторитетом в цьому контексті, тому його висловлювання має силу доручення та наказу, тобто відповідає умовам щирості за Серлем (preparatory and essential condition).

Переклад “*Геть з двору зараз же! Іди собі, свине! Та щоб не смів сюди ніколи наVERTатись!*” містить емоційну забарвленість, проте не є повністю адекватним перекладом перформативного висловлювання. У фразі з оригіналу ми можемо побачити, що персонаж дає певну директиву і накладає заборону на певну дію для іншого персонажа. Переклад слова “*Sus*” як “*Геть...!*”, на нашу думку, в достатній мірі передає задум автора та емоційну забарвленість висловлення. Хоч “*Sus*” в буквальному перекладі має значення “*Піднімайся!*” або “*Вставай!*”, варіант перекладу цієї фрази, який запропонував В. Самійленко, є досить вдалим.

Проте, переклад “*Иди собі, свине!*” на нашу думку є занадто грубим та неадекватним до оригіналу. Він містить образливе слово “свине”, яке не міститься в оригіналі.

Оригінальний текст містить слово “*l'audace*”, що означає “*смівлівість*” або “*наглисть*”, і його переклад як “*щоб не смів сюди ніколи навертатись*” досить точно передає зміст фрази.

Отже, адекватніший переклад може мати такий вигляд: “*Йди геть з мого дому негайно, і ніколи більше не смій з'являтися тут знову!*”

2. “*Tais-toi, peste maudite!*” (Замовкни, вражий сину!) - цей перформативний прокльон використовується у п'єсі Мольєра “Тартюф”, коли Оргон проклинає свого сина Даміса за його обвинувачення в сторону Тартюфа. [3, с. 80].

Переклад перформативної фрази “*Замовкни, вражий сину!*” відтворює зміст оригінальної фрази, але не передає її емоційності і виразності. Фраза “*Tais-toi, peste maudite!*” є виразом гніву, обурення і неприязні такої сили, що батько називає свого сина “*чумним*”. “*Ворожий*” може в данному виразі використовуватись в значенні “*Чужий, який немає нічого спільного з мовцем*”, проте цей переклад не передає відчуття огиди, яке батько переживає в цей момент. Такі почуття можуть бути передані, наприклад, за допомогою інтенсифікаторів або негативних епітетів. Таким чином, можливо було б використати переклад “*Замовкни, прокляте дитя!*” або просто “*Мовчи, проклятий!*”, щоб краще передати емоційність оригінальної фрази.

3. “*Lui, lui? Par le sang! Par la tête!*” (“*Він, він?! Кров за кров!..Хай мене чорти візьмуть!*”)[5, с.19; 10, с. 46]

Це перформативне прокляття використовується у п'єсі Мольєра “Скапен-штукар”, коли слуга Сільвестр, удаючи брата Гіанцита, клянеться помститися за те, що Аргант хоче розірвати судом шлюб його сестри. Переклад фрази “*Lui, lui ? Par le sang! Par la tête!*” на українську мову як “*Він, він?! Кров за кров!..Хай мене чорти візьмуть!*” може передати загальний зміст висловлювання, але не відображає його точно.

У французькому вислові “Par le sang! Par la tête!” ми можемо побачити два перформативи – “*par le sang*” та “*par la tête*”. Вони вказують на покладення клятви або обіцянки. Перший означає буквально “*клянусь кров'ю*”, а другий – “*клянусь своєю головою*” (хоча перформативне дієслово “*клянусь*” (*je jure*) вилучене в обох фразах для більшої експресивності). В обох випадках ці перформативи використовуються для підкреслення серйозності та вагомості висловлювання.

Переклад “*Кров за кров!*” може передати головну ідею першого перформативу, тоді як “*Хай мене чорти візьмуть!*” передає ідею серйозності та вагомості висловлювання, але зовсім не передає жодного з перформативів у французькому оригіналі.

Отже, переклад фрази можна вважати частково адекватним, але не передає всієї семантики та емоційності оригіналу.

Іншим прикладом використання перформативних висловлювань у французькій драматургії є використання прямих та непрямих реплік. Прямі репліки мають на меті передачу певної інформації та виклик реакції іншого персонажа. Вони використовуються, коли герой драми прямо звертається до іншого героя з метою зробити певну дію, або надати їй певний статус.

Наприклад, у п'єсі Мольєра “Тартюф” головний герой Оргон використовує пряму репліку, щоб надати Тартюфу статусу господаря дому: “*Ce n'est pas tout encor : pour les mieux braver tous, Je ne veux point avoir d'autre héritier que vous, Et je vais de ce pas, en fort bonne manière, Vous faire de mon bien donation entiere*”. [Molière, 86]. (*А щоб відчули більш зневагу всю мою, я вам ще за життя добро все віддаю, і зараз же, щоб нам з цим ділом не бариться, сплишу папери всі по формі, як годиться*) [Мольєр, с. 58]. Ця цитата є прекрасним прикладом перформативного акту, оскільки Оргон, висловлюючи ці слова, наділяє Тартюфа певним статусом і владою в родині. Він визнає Тартюфа наставником дому і дозволяє йому приймати рішення щодо потреб родини. Таким чином, Оргон виконує перформативний акт, використовуючи

пряму репліку, що дозволяє йому наділити Тартюфа певними повноваженнями і статусом.

Непрямі репліки використовуються, коли герой драми не прямо звертається до іншого героя з метою зробити певну дію, або надати їй певний статус. Замість цього він використовує певні слова, які можуть бути сприйняті як вказівки або запити. У п'єсі "Тартюф" Мольєра, можна побачити приклади непрямих реплік, наприклад, коли Оргон каже: *« Якби ви знали, як ми вперше з ним спізнались, ви, певно б, так, як я, душею з ним з'єднались. Якби вам довелось як слід його збагнути, Ви б краю не знайшли всім radoцям своїм. Це чоловік такий... Ах! Він такий... зовсім...»* [Мольєр, с. 13]

Ця репліка виражає схвалення Тартюфа і намагається переконати інших персонажів у його величі, але в той же час вона є непрямим висловлюванням.

2. ПЕРФОРМАТИВИ У П'ЄСІ “УДАВАНИЙ ХВОРИЙ” МОЛЬЄРА І СПЕЦИФІКА ЇХНЬОГО ВІДТВОРЕННЯ У ПЕРЕКЛАДІ

2.1. Загальна характеристика драматичної п'єси "Удаваний хворий" Мольєра

“Удаваний хворий” (*Le Malade imaginaire*) – остання п'єса Мольєра, вперше поставлена в лютому 1673 року в Парижі. Сатира на медичну професію та комедія-балет, або комедія, поєднана з піснями і танцями, містить багато фарсу і була написана, щоб розважити короля Людовика XIV. Це також чудове дослідження характеру іпохондрика, або пацієнта, одержимого своєю хворобою, і блискучий соціальний та політичний коментар до Парижа 1670-х років. Багато критиків навіть вбачали у творі тонкий, але потужний філософський посил, і він є чудовим прикладом стилізованої комедії-балету, популярної у придворному театрі Людовика XIV. Сам Мольєр грав головну роль іпохондрика Аргана і, як відомо, під час четвертої вистави закашлявся кров'ю, померши пізніше того ж вечора, що стало відомо як гірка іронія, зважаючи на тему уявної хвороби у п'єсі.

Цей твір належить до жанру комедії характерів, який прославив Мольєра, та відрізняється високим рівнем гумору, інтелектуальними вставками та жвавими діалогами.

У п'єсі Мольєр використовує комедійну форму, щоб висміяти людську природу та гостро показати проблеми соціального та медичного порядку. Головний герой п'єси, Арган, удавано хворіє, щоб знайти спосіб уникнути сімейних обов'язків та нав'язливого лікування свого медичного фаворита. Проте він стає жертвою змови між своїм другом та дружиною, які об'єднуються, щоб розкрити його хитрощі та примусити повернутися до реальності.

П'єса “Удаваний хворий” відображає теми соціальної несправедливості, лікування та релігії, що були актуальними у той час. Одним з ключових тематичних елементів п'єси є критика медицини та медичної практики, що була поширена на початку XVII століття. Арганові забобони та примхи відображають необґрунтовану довіру до медичної науки, яка була характерною для багатьох людей того часу.

Крім того, “Удаваний хворий” містить в собі багато соціально-політичних аллюзій, зокрема на корупцію владних осіб, використання справедливості та правосуддя в особистих інтересах, та загальну безглуздість суспільства.

Мольєр, використовуючи гумор та гостру критику, показує глядачам, як люди можуть піддаватися на змани, використовуючи винахідливість та імітацію, та які наслідки це може мати. У результаті, п'єса стала однією з найбільш відомих та улюблених комедій Мольєра, яка досі продовжує збирати сходи на театральних сценах у всьому світі.

2.2. Перформативи у французькому оригіналі

У п'єсі “Удаваний хворий” Мольєра є багато перформативних висловлювань. Перформативні висловлювання можуть бути висловлюваннями будь-якої частини мови, головне, щоб воно не просто описувало дію, а саме було дією. Наприклад, у першій дії п'єси головний герой Арган звертається до своєї дружини Беліни з проханням дати йому води, але вона не реагує на його прохання. Це перформативне висловлювання здійснює дію вимоги. Отже, перформативні висловлювання можуть здійснювати різні дії, розглянемо найуживаніші в нашій п'єсі, наприклад:

“C'est m'honorer beaucoup, Monsieur, de vouloir que je sois témoin d'une entrevue si agréable” [МІ, р. 63].

“То забагато честі для мене, добродію, бути свідком такого приємного побачення” [ХГ, с. 22].

Вираз “C’est m’honorer beaucoup” є перформативним і означає “Це дуже мене честує”. Він відноситься до перформативних, оскільки має на меті висловити вдячність або визнання. Перформативна дія – це дія, яка виконується самим фактом її висловлення. В нашому випадку він має на меті висловити подяку за запрошення. Перформативне дієслово в цьому висловлюванні відсутнє. Воно може бути замінене на словосполучення “Я дуже вдячний”. Перформативне дієслово не є обов’язковим для вираження перформативної дії, воно може бути замінене на інші слова чи словосполучення. Для перекладу було вжито калькування.

Але в більшості випадків перформативність виражається саме за допомогою дієслів. За основу ми беремо класифікацію за Джонатаном Каллером (Jonathan Culler), який називає чотири підтипи перформативних дієслів:

- репрезентативні;
- директивні;
- комісивні;
- експресивні [Culler 2016, p.135 - 152].

Емпіричний матеріал показав, що існує два основні засоби вираження перформативності – лексико-семантичний та синтаксичний. Лексико-семантичний це перформативні дієслова та вирази, а синтаксичний – будові речення (наказовий спосіб та заперечна форма наказу та заборони). Розглянемо кожний засіб перформативності детальніше.

2.3. Лексично-семантичні засоби вираження перформативності

Аналіз п’єси Мольєра “Удаваний хворий” щодо вираження перформативності на лексично-семантичному рівні показав три основні засоби:

- перформативні дієслова;
- Перформативні вирази;

- перформативні фразеологізми.

Розглянемо кожний засіб детальніше.

2.3.1. Перформативні дієслова

За нашими спостереженнями, найчастіше в аналізованій п'єсі перформативність виражається дієсловами. Так, наприклад, дієслово “*avouer*” належить до групи перформативних дієслів. Воно може використовуватися як репрезентативний перформатив, оскільки означає “визнавати”, “зізнаватися”, “допускати”:

“*Je t'avoue que je ne saurois me lasser de te parler de lui, et que mon coeur profite avec chaleur de tous les moments de s'ouvrir à toi*” [МІ, р. 20].

“*Признаюсь, що я ладна без кінця й краю говорити тобі про нього і що серце моє користується з кожної хвилини, щоб відкриватися тобі?*” [ХГ, с.4].

Це речення є прикладом репрезентативного перформативу. Тут людина описує свої почуття і думки щодо того, про що вона говорить. Вона не зобов'язується нічого зробити або обіцяти щось.

Для перекладу було вжито редукацію – вилучення певних лексем, оскільки в тексті оригіналу їх три “*Je t'avoue*”, а в тексті перекладу – одна “*Признаюсь*”, тобто займенники “*Je*” та “*te*” були вилучені в перекладі: *Je t'avoue – я тобі признаюсь – Признаюсь*

Дієслово “*dire*” належить до групи перформативних дієслів, а саме до підгрупи директивних. Це дієслово означає “говорити”, “казати” тощо, наприклад:

“*Dis-moi un peu, ne trouves-tu pas, comme moi, quelque chose du Ciel, quelque effet du destin, dans l'aventure inopinée de notre connoissance ?*” [МІ, р. 21].

“*Скажи, чи тобі не здається так само, як і мені, що та наша випадкова й несподівана зустріч – то була воля неба, в ній було щось фатальне?*” [ХГ, с. 5].

Це речення перформативне, бо використовується для здійснення дії. В перекладі вжито редукцію – займенник “*moi*” було вилучено: *Dis-moi – скажи мені – Скажи*

“*Mais dis-moi, condamnes-tu, Toinette, les sentiments que j'ai pour lui?*” [МІ, р. 20].

“*Але скажи мені, Туанетто, невже ти засуджуєш моє кохання до нього*” [ХГ, с. 4].

Перформативні речення – це речення, які виконують дію, про яку вони говорять. У цьому випадку речення містить запитання про думки і почуття Туанетти щодо головного героя. В перекладі задіяно калькування: *Mais dis-moi – Але скажи мені.*

“*Je vous dis que je n'en démentirai point*” [МІ, р. 32].

“*Кажу ж вам, що я не поступлюся*” [ХГ, с. 9].

Це речення містить заяву про те, що мовець не змінить своєї думки. В українському перекладі застосовано редукцію та перестановку слів – особовий займенник “*Je*” редуковано, а займенник “*vous*” змінено місце: *Je vous dis – я вам кажу – Кажу ж вам.*

Дієслово “*défendre*” належить до директивних дієслів французької мови. Директивні дієслова – це дієслова, які спонукають до дії. Вони використовуються для того, щоб надати інструкції або спонукати до певної дії. Саме дієслово “*défendre*” означає “захищати” або “обороняти”. Це дієслово може використовуватися для того, щоб спонукати до захисту чогось або когось. Але в контексті воно може змінити своє значення, наприклад:

“*Et moi, je lui défends absolument d'en faire rien*” [МІ, р. 31].

“*А я їй категорично забороняю*” [ХГ, с. 9].

У цьому прикладі “*défendre*” виражає дію заборони. Вислів “*je lui défends*” є перформативним, оскільки в ньому мовець виражає свою волю або намір заборонити щось іншій людині.

З точки зору перекладу, тут фахівець вдався до вилучення. Препозиційна частина «*Et moi*», яка є інтенсифікатором, та пост позиційна частина речення «*d'en faire rien*» були повністю вилучені з українського перекладу.

Директивні дієслова – це підтип перформативних дієслів, які використовуються для вираження наказу або запиту. Ці дієслова мають особливості в уживанні, зокрема, вони не можуть бути вжиті в минулому часі. Це означає, що вони використовуються для вираження влади, права або впливу. Дієслово “*commander*” є перформативним, оскільки воно має діючий ефект на дійсність. Це означає, що коли людина використовує це слово, вона **змушує** інших слухати її та діяти відповідно до її команди.

“*Je lui commande absolument de se préparer à prendre le mari que je dis*” [МІ, р. 31].

“*Я їй категорично наказую готуватися до цього шлюбу*” [ХГ, с. 9].

До перформативного вислову належить “*Je lui commande absolument*”, тому ми розглядаємо переклад саме цієї частини, а не усього речення. Слід наголосити на інтенсифікаторі “*absolument*”, який підкреслює категоричність наказу. В перекладі застосовано калькування з невеликою граматичною трансформацією у вигляді зміни місця слова. Так, аналізоване перформативне дієслово в оригіналі “*commander*” стоїть перед прислівником “*absolument*”, в той час як в українському перекладі воно стоїть після інтенсифікатора. Це пов’язано з особливостями української мови, де прислівники зазвичай стоять перед дієсловом. Якщо його поставити як в оригіналі, то сенс зміниться.

Дієслово “*ordonner*” є директивним, оскільки воно використовується для вираження наказу або запиту, наприклад:

“*Il m'ordonne du potage*” [МІ, р. 117]. Вираз “*Il m'ordonne* ” є перформативним. Це означає, що саме висловлювання є дією. В цьому випадку, це наказ на приготування супу.

“*Він приписав мені суп...*” [ХГ, с. 46].

Тут також, як і в попередньому випадку – переклад базується на принципі слово в слово, але з перестановкою через особливості граматики.

Так, у французькій мові присвійний займенник стоїть перед дієсловом, а в українській мові він може стояти після дієслова, як в наведеному прикладі. Також слід зазначити зміну часу (теперішній на минулий): якщо в тексті оригіналу дієслово «*ordonne*» стоїть в теперішньому часі, то в українському перекладі його передано минулим «*приписав*», але ця міра зміни часу також викликана особливостями української граматики. Якщо поставити перформативне дієслово «*ordonner*» в теперішньому часі, то вийде речення з некоректним значенням: «*Він приписує мені суп...*».

Дієслово “*mander*” – це дієслово, яке використовується для командування, а командуючі дієслова є директивними:

“*Mandez-le un peu à son maître de musique, afin qu'il se trouve à la noce*” [МІ, р. 63].

“*Сповістимь про це її вчителя музики, щоб він теж прибув на весілля*” ХГ, с. 23].

Цей вираз є перформативним, оскільки він містить в собі дію, яка виконується самим фактом її висловлення. У цьому випадку, “*mandez-le un peu à son maître*” означає “накажіть йому трохи звернутися до свого музичного вчителя”. “*Mander*” – це дієслово, яке означає “наказуйте”. Коли його використовують, то виконують дію запрошення. В перекладі було вжито адаптативний еквівалент.

“*Appelez Angélique*” [МІ, р. 61].

“*Поклич Анжеліку*” [ХГ, с. 22].

Дієслово “*appeler*” належить до підтипу директивних дієслів, які використовуються для зміни стану речей. Дієслово “*appeler*” – це дієслово, яке означає “дзвонити” або “викликати”. Коли кажуть “*appelez*”, виконується дія виклику. У цьому випадку дія полягає в тому, що людина закликає іншу людину запросити Анжеліку.

2.3.2. Перформативні вирази

За нашими спостереженнями не лише дієслово виражає перформативність, але також і вислови за певною формулою. Так, формула “**que + pronom + verbe**” може створювати перформативний вислів. Наприклад, вислів “*Qu'on me fasse venir*” є перформативним висловом, де “*qu'on*” – це скорочення від “*que l'on*”, що означає “щоб хтось зробив”:

“*Qu'on me fasse venir ma fille Angélique, j'ai à lui dire quelque chose*” [МІ, р. 18].

“*Хай покличуть до мене дочку мою Анжеліку: я маю їй децю сказати*” [ХГ, с. 4].

Для перекладу таких виразів зазвичай вдаються до підбору аналогу. В нашому випадку – це “*хай, нехай, дозвольте*”, що ми бачимо в перекладі: *Qu'on me fasse venir* – *Хай покличуть*.

У французькій мові перформативні висловлювання можуть бути виконані за допомогою дієслів, які мають форму наказового способу. Наприклад, “*Qu'il se fasse médecin*” є перформативним висловлюванням, оскільки містить в собі дію – наказ зробити щось:

“*Qu'il se fasse médecin, je consens au mariage*” [МІ, р. 128].

“*Нехай він зробиться лікарем, і я погоджусь на їхній шлюб*” [ХГ, с. 51].

В українському перекладі вжито аналог у вигляді частки “*нехай*”: *Qu'il se fasse médecin* – *Нехай він зробиться лікарем*.

“*Qu'il dispose de son bien à sa fantaisie, pourvu qu'il ne dispose point de mon coeur.*” [МІ, р. 43].

“*Нехай він порядкує своїм добром, як йому заманеться, аби тільки не силував мого серця*” [ХГ, с. 13].

“*Qu'il dispose de son bien à sa fantaisie*” – це вислів, який можна перекласти як “Нехай він розпоряджається своїм маєтком на свій розсуд”. Цей вислів є перформативним, оскільки містить в собі дію – наказ зробити щось. В

перекладі вжито український аналог у вигляді частки “нехай”: *Qu'il dispose de son bien à sa fantaisie – Нехай він порядкує своїм добром.*

Але не завжди такий вираз передається українським аналогом. Інколи вдаються до компенсації з часткою *-но*, як у наступному прикладі:

“Qu'on ait soin de me tenir un bouillon prêt, pour l'autre que je dois tantôt prendre” [МІ, р. 18].

“Гляди-но, щоб був готовий відвар, бо ж мені незабаром знову слід робити промивальне” [ХГ, с. 4].

“Qu'on ait soin de me tenir un bouillon prêt” – це вислів, який можна перекласти як “Нехай дбають про те, щоб мені було готове бульйон”. Цей вислів є перформативним, оскільки містить в собі дію – наказ зробити щось

В українському перекладі було вжито компенсацію у вигляді “*гляди-но*”.

Є інший вираз, зафіксований нами в п'єсі Мольєра “Удаваний хворий” – *“C'est que”*. *“C'est que”* – це перформативний вислів, який використовується для вираження пояснення або вираження причини. Наприклад, у фразі *“C'est que votre fille n'y consentira point”* слова *“C'est que”* виконують функцію пояснення або вираження причини. Це означає, що ця фраза не просто описує те, що дочка не згодиться, а сама фраза виконує дію – повідомляє про причину:

“La raison? C'est que votre fille n'y consentira point” [МІ, р. 28].

“А тому, що ваша дочка ніколи на нього не згодиться” [ХГ, с. 7].

Герой п'єси говорить: *“La raison? C'est que votre fille n'y consentira point”*, тобто “Причина полягає в тому, що ваша дочка не погодиться”. Тут вираз *“C'est que”* виконують функцію пояснення або вираження причини. Це означає, що ця фраза не просто описує те, що дочка не згодиться, а сама фраза виконує дію – повідомляє про причину. В українському перекладі було застосовано повну трансформацію, а також граматична трансформації у вигляді зміни типу речення – два речення в оригіналі перетворилися на одне складне в українському перекладі.

“C'est que je marie ma fille; et voilà qu'on lui amène son prétendu mari, qu'elle n'a point encore vu” [МІ, р. 62].

“*Бачте, я віддаю дочку мою заміж, і до неї саме завітав її наречений, якого вона ще ніколи не бачила*” [ХГ, с. 22].

Вислів “*C’est que je marie ma fille*” є перформативним. Він означає “Я одружую свою дочку”. Коли кажуть “*C’est que je marie ma fille*”, то виконується дія запрошення. Тут проявляється перформатив у вигляді заяви про вчинення дії. У цьому випадку, це заява про те, що мовець збирається одружити свою дочку.

Для української мови вираз “*C’est que*” не звичний зворот, і якщо його перекласти калькою, то отримаємо “*Це те, що*”, що зовсім не розкриває значення французького виразу та звучить неприродно українською. Тому для перекладу вдаються до компенсації у вигляді дієслова “*бачте*”.

Особливе місце серед виразів перформативності в п’єсі Мольєра “Удаваний хворий” є “*Je vous prie*” (Я вас благаю). “*Je vous prie*” – це французький вираз, який буквально означає “Я прошу вас про це”. Він часто використовується як відповідь на подяку від когось, як спосіб сказати “будь ласка”. Українською мовою цей вираз можна перекласти кількома способами залежно від контексту. Ось кілька прикладів перекладу “*Je vous prie*” на українську мову: *Будь ласка; Прошу; Звертаюся до вас з проханням; Дозвольте мені; Я прошу вас* тощо.

Інколи вона використовується окремо, тому дуже важливий контекст:

Polichinelle: Messieurs, laissez-moi aller.

Archers: Non.

Polichinelle: Je vous prie.” [МІ, р. 54].

Полішинель: Пани-брати, пустіть мене!

Поліцаї: Ні.

Полішинель: Благаю вас!” [ХГ, с. 19].

Цей вираз відноситься до перформативів, оскільки він не просто описує дію, а виконує її. У фразі “*Je vous prie*” слова “*je*” і “*vous*” виконують функцію підмета і допоміжного дієслова відповідно, а слова “*prie*” виконують функцію головного дієслова. Ця фраза використовується для вираження прохання. Для

українського перекладу було вжито контекстуальний еквівалент з додаванням графічного інтенсифікатора у вигляді знаку оклику.

«*Ne me parlez point de bien, je vous prie.*» [МІ, р. 42].

«*Не говоріть мені про гроші, благаю вас...*» [ХГ, с. 13].

Це приклад негативного перформативного висловлювання. Він означає, що заборона на говорити про добро виконується самим висловлюванням. В цьому контексті його використано для вираження прохання, на що вказує вислів “*je vous prie*”. В українському перекладі вжито перестановку слів з вилученням особового займенника “*je*”: *je vous prie* – я вас благаю – **благаю вас**.

“*Ah ! mon ami, ne parlons point de cela, je vous prie: je ne saurois souffrir cette pensée; et le seul mot de testament me fait tressaillir de douleur*” [МІ, р. 38].

“*Ах, друже мій! Облишмо цю розмову, прошу вас... Сама думка про це так тяжко мене вражає ... Одне слово “духівниця” примушує мене здригатися від болю*” [ХГ, с.11].

У цьому контексті фраза використовується як вираз прохання не говорити про щось, що може спричинити дискомфорт або незручність. Щодо перформативності, якщо ми розглянемо фразу як перформативний акт, то можна сказати, що вона виконується саме тоді, коли ми її вимовляємо. Іншими словами, коли ми кажемо “*Mon ami, ne parlons point de cela, je vous prie*”, ми не просто описуємо дію (прохання), а виконуємо її. Для перекладу було вжито український аналог виразу, а також граматичну трансформацію у вигляді роздроблення речення на три: *ne parlons point de cela* – не будемо про це – **Облишмо цю розмову**.

Інший вислів, який може бути перформативним висловлюванням, це “*s’il vous plaît*”, оскільки він його використовують для вираження прохання або наказу, наприклад:

“*Ne vous défendez point, s’il vous plaît, et me laissez vous faire comprendre ce que c’est que la scène que nous devons chanter*” [МІ, р. 71].

“*Ne vous démentez pas, soyez gentil, et laissez-moi vous expliquer, comment nous devons chanter*” [ХГ, с. 26].

“*S’il vous plaît*” означає “будь ласка”. Його використовують для вираження прохання або наказу. Вираз складається зі слів “*si*” (якщо), “*il*” (він) і “*vous plaît*” (будь ласка). В українському перекладі було застосовано еквівалент у вигляді *будьте ласкаві*”.

“*Ne vous défendez point*” – це приклад негативного перформативної заборони. Цей вираз означає, що видача заборони на оборону виконується самим висловлюванням. На те, що це прохання, вказує вираз “*s’il vous plaît*”. При калькуванні він має перекладатися як “*не захищайтесь*”, але як бачимо, перекладач вирішив застосувати лексичну заміну у вигляді “*Ne vous démentez pas*”.

Цікаво, що в більшості випадків вираз “*s’il vous plaît*” вживається у заперечних конструкціях, наприклад:

“*N’abandonnez pas, s’il vous plaît, les intérêts de votre nièce*” [МІ, р. 94].

“*Будьте такі ласкаві, поклопочіться ж про вашу небогу.*” [ХГ, с. 37].

Це приклад негативного перформативного висловлювання, що означає, що заборона на відмову виконується самим висловлюванням. В цьому випадку воно використано для вираження прохання, що підкреслює вираз “*s’il vous plaît*”. В українському перекладі було вжито перестановку слів, де благальна конструкція “*s’il vous plaît*”, що в оригіналі стоїть в середині речення, в перекладі поставили на початок, тим самим змінивши тон з заборони на прохання.

2.3.3. Перформативні фразеологізми

Перформативні фразеологізми – це фразеологізми, які виконують певну дію в момент висловлювання. Наприклад, “*візьми на себе*” або “*віддай своє серце*” є перформативними фразеологізмами. В п’єсі було зафіксовано декілька таких виразів, наприклад:

“*Mais, Monsieur, mettez la main à la conscience: est-ce que vous êtes malade ?*” [МІ, р.27].

“*Але ж, паночку, скажіть по щирості: чи ви ї справді такі вже хворі?*” [ХГ, с. 7].

Фразеологізм “*mettez la main à la conscience*” – це французький вираз, що означає “прийміть до уваги свою совість”. Він використовується для заклику до розгляду своїх дій і вчинків. Цей вираз походить з французької мови і є дослівним перекладом англійської фрази “*put your hand on your conscience*”. Цей вираз може бути перформативним, якщо він використовується для того, щоб наголосити на тому, що людина повинна прийняти відповідальність за свої дії. Для перекладу було вжито фразеологічну заміну у вигляді українського “скажіть по щирості”.

“*Si tu ne me l'arrêtes, je te donnerai ma malédiction*” [МІ, р. 34].

“*Якщо ти її не піймаєш, я тебе прокляну!*” [ХГ, с. 34].

Вислів “*donnerai ma malédiction*” – це фраза, яка означає “Я накладу своє прокляття”. Цей вираз може бути перформативним, якщо він використовується для того, щоб накласти прокляття на когось. Його було перекладено смисловим розвитком: *je te donnerai ma malédiction* – я віддам тобі своє прокляття – *я тебе прокляну*.

2.4. Синтаксичні засоби вираження перформативності

На синтаксичному рівні було виявлено два засоби вираження перформативності – наказовий спосіб та заперечна форма наказового характеру. Розглянемо кожний детальніше.

2.4.1. Наказовий спосіб як засіб вираження перформативності

Як зазначалося раніше, перформативні дієслова – це дієслова, які виконують дію, про яку вони говорять. Але є серед аналізованих перформативів дієслова, які не є перформативами, але в наказовому стані вони виражають перформативність. Так, дієслово “conduire” може бути перформативним в певних контекстах. Наприклад, якщо кажуть “Je conduis”, це просто описує дію водіння. Але якщо сказати “Je vous conduis”, це може бути перформативним висловлюванням, яке означає, що пропонується привезти когось кудись. “Conduisez” – це форма дієслова “conduire” в імперативному способі. Імператив або наказовий спосіб є одним зі способів дієслова, який використовується для вираження волевиявлення (наказу, прохання або поради). Це означає, що коли вживається наказовий спосіб, ми не просто описуємо дію, а намагаємося змусити нашого співрозмовника щось зробити, наприклад:

“*Matour, conduisez-moi, je vous prie*” [МІ, р. 43].

“*Кохана моя, проведіть мене туди, будьте ласкаві*” [ХГ, с. 13].

“Conduisez-moi” – це перформативний вислів, це означає, що фраза не просто описує дію, а виконує її. У фразі “Conduisez-moi” слово “conduisez” виконує функцію головного дієслова, а займенник “moi” виконує функцію об’єкта. Ця фраза використовується для вираження прохання або запиту про те, щоб хтось привіз вас кудись. Оскільки дієслово “conduire” полісемантичне, тому для українського перекладу було вжито контекстуальну заміну: *conduisez-moi – проведіть мене*. А також ампліфікація у вигляді прислівника “*туди*”.

“*Venez-vous-en ici à mon secours*” [МІ, р. 34].

“*Ідіть сюди, допоможіть мені*” [ХГ, с.9].

Речення “*Venez-vous-en ici à mon secours*” є перформативним, оскільки воно не просто описує дію, а саме виконує її. Воно має силу змусити слухача зробити певну дію. У цьому реченні мовець закликає слухача прийти на

допомогу. Хоча окремо взяте дієслово “*venir*” не є перформативним, оскільки воно не має сили змусити слухача зробити певну дію. Для перекладу цього вислову було на граматичному рівні застосовано зміну типу речення. Так, в тексті оригіналу – просте поширене речення, в тексті перекладу – складне речення. Саме дієслово передано українським аналогом, як частина виразу “*venir ici*”, оскільки окремо дієслово “*venir*” перекладається інакше.

“*Venez, ma fille: votre maître de musique est allé aux champs, et voilà une personne qu'il envoie à sa place pour vous montrer*” [МІ, р. 62].

“**Підійдіть** сюди, моя доню. Ваш учитель музики виїхав на село, а цього добродія він прислав замість себе, щоб продовжити з вами уроки” [ХГ, с. 22].

“*Venez, ma fille*” – це вислів, який означає “підійдіть”. Коли його кажуть, то ви виконується дія запрошення. Цікаво, що в цьому прикладі перекладач застосовує додавання у вигляді прислівника *сюди*”: *Venez, ma fille – Підійдіть сюди, моя доню*. А на граматичному рівні речення зазнало перетворення у вигляді зміни типу речення. Якщо в тексті оригіналу – це одне складне речення, то в перекладі його було роздроблено на два.

“*Donnez-nous doucement six pistoles pour boire, Nous allons vous lâcher*” [МІ, р. 54].

“Нам на горілку **дайте** шість пістолів, Та й ми не будем тут баритись” [ХГ, с.19].

Дієслово “*donner*” не є перформативним, оскільки воно не виконує дію про яку говорить. Але в наказовому способі воно перетворюється на перформативне. Вираз “*donnez-nous*” є перформативним, оскільки він має силу змінювати стан речей у світі. В нашому прикладі, якщо людина звертається до іншої людини з проханням “*дайте шість пістолів*”, то це може змусити іншу людину дати гроші.

В перекладі було застосовано перестановку слів. В тексті оригіналу перформативний вираз стоїть на початку речення, а в українському перекладі його посунули на другорядний план, що втрачає свою наказовість, а отже і перформативність.

А в наступному прикладі місцеположення збережено:

“Donnez-moi ton mousqueton” [МІ, р. 52].

“Подайте-но мій мушкетон...” [ХГ, с. 17].

Але займенник *“moi”* було замінено на спонукальну частку *“но”*, для наближення до українського розмовного мовлення.

“Taisez-vous vous dis-je”, [МІ, р. 47].

“Замовкніть, кажу ж вам!”, [ХГ, с. 15].

Дієслово *“taiser”* є перформативним, оскільки має силу змусити слухача зробити певну дію. В цьому прикладі воно виражає наказ. Перформативний вираз *“taisez-vous”* переданий до українського тексту за допомогою вилучення займенника *“vous”*, зберігши лише дієслово другої особи множини – *“замовкніть”*.

Ідентичний прийом перекладу вислову *“taisez-vous”* спостерігаємо в наступному прикладі:

“Paix là, taisez-vous, violons” [МІ, р. 47].

“Гей ви, скрипки, замовкніть!” [ХГ, с.15].

Особовий займенник другої особи множини був опущений, а дієслово передано з відвідним закінченням: *“taisez-vous”* – *“замовкніть”*.

“Laissez-moi faire: j'emploierai toute chose pour vous servir ; mais pour vous servir avec plus d'effet, je veux changer de batterie, couvrir le zèle que j'ai pour vous, et feindre d'entrer dans les sentiments de votre père et de votre belle-mère” [МІ, р. 43].

“Полишіть усе на мене, а я діятиму так, щоб вам допомогти; але щоб допомогти вам по-справжньому, мені треба перемінити зброю, треба приховати мою до, вас прихильність і вдавати, що я цілком поділяю почуття вашого батька й вашої мачухи” [ХГ, с. 13].

Дієслово *“laisser”* – це дієслово, що означає “дозволяти”. Коли кажуть *“laissez”*, виконують дію дозволу, тобто вираз є перформативним. А для перекладу було застосовано повне перетворення, коли вираз перетворено на інший. Так, в оригіналі *“laissez-moi faire”* – перекладається як *“дозвольте мені*

це зробити”, але в тексті перекладі бачимо зовсім інший переклад – “*полишіть усе на мене*”.

Цікаво, як з різними словосполученнями, дієслово “*laisser*” змінює значення, а отже і переклад буде різнитися:

“*Monsieur, laissez-vous toucher à ses prières et aux miennes, et ne vous montrez point contraire aux mutuels empressements d'une si belle inclination.*” [МІ, р. 128].

“*О добродію, згляньтесь на наші благання!*” [ХГ, с. 51].

Саме речення “згляньтесь на наші благання” є перформативним. Воно здійснює дію благання. Тут дієслово “*laisser*” може бути перформативним, якщо воно використовується для здійснення дії. Тому в наведеному реченні фраза “*laissez-vous toucher à ses prières*” є перформативною, оскільки вона здійснює дію дозволу. Якщо перекласти слово-в-слово, то отримуємо “*дозвольте себе зворушити його та мої молитви*”, але в офіційному перекладі бачимо *згляньтесь на наші благання*”, тобто було вжито смисловий розвиток.

“*Retirez-vous un peu, et me laissez lui dire que vous êtes là*” [МІ, р. 59].

“*Вийдіть на хвильку: я скажу йому, що ви тут*” [ХГ, с. 20].

“*Retirez-vous*” є перформативним висловом, оскільки воно містить в собі дію, яка виконується саме тим, хто вимовляє це слово. У цьому випадку, “*Retirez-vous*” означає “*відступайте*” або “*відходьте*” і має на меті змусити людину відступити. Але окремо дієслово “*retirer*” не є перформативним. Оскільки аналізоване дієслово полісемантичне, тому для перекладу вжито диференціація значень, а також вилучення займенника “*vous*”: *Retirez-vous* –

Вийдіть.

Один з найяскравіших прикладів, коли дієслово не є перформативом, але в контексті він набуває цього значення – “*faire*”. Воно може використовуватися для заяви про вчинення дії, наприклад:

Faites attention! (Зверніть увагу!)

Faites comme chez vous. (Почуйте себе як вдома.)

Faites-moi confiance. (Довіртеся мені.)

Faites-moi savoir. (Дайте мені знати.)

Faites-le moi savoir. (Скажіть мені це.)

Розглянемо приклади з аналізованої п'єси Мольєра:

“*Faites-le donc entrer, matour*” [МІ, р.39].

“*То непросіть же його зайти, кохана моя*” [ХГ, с. 11].

Тут до перформативного виразу належить словосполучення “*faire entrer*” (впустити), воно є перформативним, оскільки воно не просто описує дію, а саме здійснює її. Це означає, що воно має силу змусити людину виконати дію, яку воно описує. У цьому висловлюванні “*Faites-le donc entrer*” перекладається як “*Отже, дайте йому увійти*”. В українській мові відсутній вислів з дієслово “*робити (faire)*”, тому для перекладу застосовують смисловий розвиток: *faites-le donc entrer* – *то непросіть же його зайти*.

“*Non; faites-la venir*” [МІ, р. 61].

“*Ні. Поклич її сюди*” [ХГ, с.22].

Вираз “*faites-la venir*” є перформативним, оскільки він здійснює дію запиту. Він змушує людину зробити щось, а саме – запросити когось прийти. Для перекладу було вжито смисловий розвиток: *faites-la venir* – *поклич її сюди*.

“*Faites- venir, je m'en vais le prendre*” [МІ, р. 107].

“*Скажіть, щоб його принесли; я його зараз поставлю*” [ХГ, с. 42].

Вираз “*Faites-venir, je m'en vais leprendre*” є перформативним, оскільки він здійснює дію запиту. Він змушує людину зробити щось, а саме – занести клістер до кімнати. В перекладі застосовано експлікацію: *Faites- venir* – *Скажіть, щоб його принесли*.

“*Croyez-moi, faites-vous-le crever au plus tôt, vous en verrez plus clair de l'oeil gauche*” [МІ, р.119].

“*Послухайте мене, виколіть його якнайшвидше, і тоді ваше ліве око бачитиме багато краще.*” [ХГ, с. 47].

Це перформативне речення, яке має на меті викликати певну реакцію або дію в іншій людині. У цьому випадку, це речення має на меті побудити до дії.

Для перекладу було вжито смисловий розвиток: *faites-vous-le crever* – *виколіть його*

Це перформативне речення, яке має на меті викликати певну реакцію або дію в іншій людині. У цьому випадку, це речення має на меті переконати Аргана зробити себе лікарем

“*Oui, faites-vous médecin, je vous donne ma fille*” [МІ, р. 128].

“*Так, зробіться лікарем, і я віддам за вас мою дочку*” [ХГ, с. 51].

Речення є перформативним, оскільки воно змушує людину зробити щось, а саме – стати лікарем. Воно має силу змусити людину виконати дію, яку воно описує. В українському перекладі застосовано смисловий розвиток: *faites -vous médecin* – *зробіться лікарем*.

Ідентичну ситуацію спостерігаємо в наступному прикладі:

“*Mais, mon frère, il me vient une pensée: faites-vous médecin vous-même*” [МІ, р. 128].

“*А знаєте, брате, що мені спало на думку! Зробіться лікарем самі*” [ХГ, с. 51].

Тут також для перекладу було вжито смисловий розвиток: *faites-vous médecin vous-même* – *Зробіться лікарем самі*

2.4.2. Заперечна форма як засіб вираження перформативності

Особливості вираження наказу (заборони) може виражатися також в **заперечній** формі. Заборона може бути використана як засіб вираження перформативності. Наприклад, якщо суддя каже “Я забороняю вам робити це”, це не просто описує дію, а виконує її. Заборона може бути використана для вираження наказу або прохання, наприклад:

“*De ne point songer à ce mariage-là*” [МІ, р. 28].

“*Викиньте з голови думку про цей шлюб*” [ХГ, с.].

Вираз “*De ne point songer à ce mariage-là*” є перформативним. Ця репліка використовується для вираження заборони – “Не думайте про цей шлюб”. В

українському перекладі вжито смисловий розвиток: *De ne point songer* – Не думайте про цей шлюб – *Викиньте з голови думку*.

“*Ne vous fâchez point tant*” [МІ, р. 35].

“*Не треба так гніватись!*” [ХГ, с. 10].

Це перформативний вислів, який означає “не злися так”. У даному випадку “*Ne vous fâchez point tant*” – це вислів, який має на меті заспокоїти людину і зменшити її гнів. Для українського перекладу було вжито низку трансформацій. На граматичному рівні – це перестановка слів та вилучення особового займенника другої особи множини “*vous*” через особливості української граматики, оскільки в українській мові імператив утворюється за допомогою основи дієслова та закінчення *-и* або *-ить* і не потребує особових займенників, як в тексті оригіналу. Тому редукція у вигляді вилучення займенника “*vous*” до дієслова в належній формі “*гніватись*” є вимушеною дією перекладача.

“*Ne m'abandonne point, je te prie, dans l'extrémité où je suis*” [МІ, р. 43].

“*Не покидай же хоч ти мене при лихій годині!*” [ХГ, с. 13].

“*Ne m'abandonne point*” – це французький вираз, що означає “не залишай мене”. Це перформативний вираз, оскільки він має силу змінити стан речей. Наприклад, якщо людина говорить цей вираз до когось і той хто його слухає погоджується не залишати його, то цей вираз стає перформативним. В перекладі важко з’ясувати усі види трансформації, оскільки увесь вираз було трансформовано. Тому якщо брати до уваги саме негоцію у вигляді “*Ne m'abandonne point*”, то цю частину було передано калькуванням: *Ne m'abandonne point* – *Не покидай*.

2.5. Визначення труднощів перекладу перформативів

Переклад перформативів з французької на українську може бути складним завданням, оскільки деякі французькі перформативи мають свої особливості, які можуть бути важко відтворити в українській мові. Деякі

перформативи мають відтінки виразності, які можуть бути важко передати в іншій мові. Наприклад, французький перформатив “Je vous jure” відтворює формулювання присяги або обіцянки, але українська мова може вимагати різних способів передачі цієї інтонації.

Інші французькі перформативи мають особливості, пов'язані з вживанням певних слів або висловів. Наприклад, перформатив “Je te promets” відтворює обіцянку, але включає у себе використання дієслова “promettre”, яке має свої відтінки значення відносно української мови. Дієслово “promettre” в французькій мові може бути перекладено як “обіцяти” або “гарантувати” на українську мову. Однак, переклад “обіцяти” не передає повного перформативного значення дієслова, оскільки це слово не включає аспекту зобов'язаності та підтвердження її виконання. Тому кращим перекладом буде “гарантувати”, яке передає не тільки ідею обіцянки, але і зобов'язаність дотриматися цієї обіцянки та виконати її.

Іншим прикладом є дієслово “prévenir”, яке може бути перекладено як “попередити” або “сповістити” на українську мову. Однак, переклад “сповістити” не передає перформативного значення дієслова, оскільки воно не включає в себе аспекту вимоги дії від отримувача повідомлення. Кращим перекладом буде “попередити”, яке передає не тільки ідею повідомлення, але й вимогу дії від отримувача.

Переклад прокльонів як перформативних актів з французької на українську в драмі «Удаваний Хворий» також викликає немало проблем. Прокльони є важливим аспектом п'єси, оскільки вони додають комедійного ефекту та допомагають передати емоції героїв. Однак переклад прокльонів повинен виконуватися з обережністю, оскільки вони можуть мати різні конотації в цільовій мові. Однією з найбільш важливих проблем при перекладі прокльонів з французької на українську є пошук відповідного рівня вульгарності. Французькі прокльони часто більш вульгарні, ніж українські, і прямий переклад може не підійти цільовій аудиторії. Тому перекладачі мають

ретельно підбирати відповідний рівень вульгарності українською, який би передавав ті самі емоції, що й французькі прокльони.

Важливим фактором, що ускладнює переклад перформативів з французької на українську, є різні мовні структури, що використовуються в обох мовах. Наприклад, французька мова часто використовує імперативні форми дієслів для передачі перформативних актів, тоді як українська мова зазвичай використовує форму прямого звертання до адресата.

Таким чином, переклад перформативів з французької на українську мову може вимагати від перекладача великої уваги до деталей, виразності, контексту та особливостей культурних відмінностей між країнами. Крім того, важливо мати на увазі, що перформативи можуть мати різні варіанти виразності, залежно від мовця та контексту, тому важливо зберігати сенс оригінального перформативу в перекладі.

ВИСНОВКИ

На початку наукового дослідження була поставлена мета з'ясувати особливості відтворення перформативів у перекладі українською мовою в п'єсі Мольєра “Удаваний хворий”. Теоретичне та практичне дослідження перформативів у французькій мові та їх переклад надав можливості з'ясувати наступне.

Перформативність – це поняття з філософії мови, яке використовується для опису мовних висловлювань, які не просто описують дійсність, але й змінюють її. В основі теорії перформативності лежить перформативний акт – це висловлювання, яке не просто описує дію, а саме є дією. Перформативний акт є важливим аспектом мови, оскільки він дозволяє людям здійснювати певні дії за допомогою мови. Наприклад, за допомогою перформативного акту “Я приймаю” можна укласти угоду.

Перформативність – це важлива тема в лінгвістиці і філософії мови. Існує багато теоретичних підходів до перформативності, які розглядають її з різних точок зору. Одним з найбільш впливових підходів є теорія перформативності Джона Серля. Серль виділив три складових перформативного акту: локуцію, ілокуцію та перлокуцію.

Оскільки засобів перформативності багато, тому і методів перекладу також було безліч. Так, калькуванням зазвичай передавалися перформативні дієслова, а перформативні фразеологізми перекладали українськими фразеологічними аналогами. Через відсутність ідентичних мовних формул перформативності, перекладач був вимушений застосувати низку трансформацій, таких як лексична заміна, смисловий розвиток, диференціація значень, компенсація у вигляді частки *-но, хай, нехай*.

Через тип тексту (драматичний текст), такі граматичні трансформації як перестановка слів в реченні, зміна часу, зміна типу речень (зазвичай це було дроблення одного французького речення на декілька українських), редукція та ампліфікація були вимушеною дією. Адже без такої трансформації тексту,

український переклад мав би вигляд не природного тексту, надто штучного, а репліки були б надто довгими. Тому український переклад перформативів в п'єсі “Удаваний хворий” Мольєра ми вважаємо адекватним, оскільки він зберіг форму та зміст без великих втрат.

Ця робота є спробою всебічно підійти до процесу аналізу, використовуючи знання, отримані під час навчання в галузі прагматики, лінгвістики та перекладознавства, та на основі аналізу дослідити особливості перформативів у французькій мові та можливості їх відтворення в українській мові.

Для практичного аналізу ми обрали класифікацію Джонатана Каллер (Jonathan Culler), який називає чотири типи перформативних актів:

- репрезентативні (репрезентують дійсність);
- директивні (спонукають до дії);
- комісивні (обіцяють);
- експресивні (виражають почуття).

Практичний аналіз п'єси “Удаваний хворий” Мольєра показав, що перформативність може виражатися на різних рівнях, від лексично-семантичному до синтаксичного. Так, на лексично-семантичному рівні ми виокремили:

- перформативні дієслова;
- перформативні вирази;
- перформативні фразеологізми.

А на синтаксичному рівні:

- наказовий спосіб;
- заперечна форма.

Під час проведення практичної частини дослідження неодноразово було підтверджено, як поглиблене вивчення різних галузей філології справляло

позитивний ефект та спрощувало проведення дослідження, але також накладало серйозні вимоги до дослідника, до його кругозору та глибини знань.

Підсумовуючи, для подальшого дослідження мовних актів у сфері перекладознавства необхідне поглиблене вивчення спеціалізованих методів дослідження, можливо в галузі соціолінгвістики, використання інших класифікацій перформативів з метою виявити найбільш відповідну українській мові, а також обширні знання в українській драматургії.

Перспективи подальших досліджень у цій області ми вбачаємо в подальшому дослідженні перекладу перформативів на основі інших драматичних творів французьких письменників.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Апресян Ю.Д. Перформативы в грамматике и словаре. Интегральное описание языка и системная лексикография: избранные труды: статьи. Москва: Языки русской культуры, 1995. Т. 2. С. 199-217
2. Апресян Юрий Дереникович URL:
https://uk.wikipedia.org/wiki/Апресян_Юрий_Дереникович
3. Джон Ленгшо Остин, біографія. URL:
https://uk.wikipedia.org/wiki/Джон_Ленгшо_Остин
4. Джон Роджерс Серль, біографія. URL:
https://uk.wikipedia.org/wiki/Джон_Серль
5. Мольєр. Скапен-штукар. Переклад Ірини Стешенко. URL:
<https://www.ukrlib.com.ua/world/printit.php?tid=156>)
6. Мольєр. Тартюф. Переклад Володимира Самійленко. URL:
<https://www.ukrlib.com.ua/world/printit.php?tid=152>)
7. Основи теорії мовної комунікації : навч. Посіб. / О. В. Яшенкова. — К. : ВЦ «Академія», 2010. — с. 80
8. Armstrong Peter & Geoff Lightfoot Performativity: From J.L. Austin to Judith Butler [119-152] URL: <https://mayflybooks.org/wp-content/uploads/2010/12/9781906948092TheLeadingPublicationInTheField.pdf>
9. Austin J.L. How to do things with words (Oxford, 1962.) URL:
<https://www.twirpx.com/file/433854/>
10. Bach K. How Performatives Really Work: A reply to Searle. Linguistic Communication and Speech Acts. Cambridge, Mass.: MIT Press, 1979. 327 p . URL:
https://www.researchgate.net/publication/227105622_How_Performatives_Really_Work_A_Reply_to_Searle
11. Bach K. Speech Acts and Pragmatics URL:
https://www.researchgate.net/publication/227981229_Speech_Acts_and_Pragmatics

12. Bach, K., & Harnish, R. M. (1979). *Linguistic communication and speech acts*. London: The MIT Press. URL:

<https://pdfcoffee.com/bachharnishlinguisticcommunicationandspeechacts-pdf-free.html>

13. Baker M. (Ed.) *Routledge Encyclopedia of Translation Studies* URL:

https://ssu.elearning.unipd.it/pluginfile.php/422897/mod_folder/content/0/Routledge_Encyclopedia_of_Translation_Studies_2nd_ed.pdf

14. Benveniste É. (1902-1976), “De la subjectivité dans le langage”.

<http://latina.phil2.uni-freiburg.de/raible/Lehre/2006/Materialien/Benveniste.pdf>

15. Bublitz W., Norrick N.R. (Eds.), *Foundations of Pragmatics* URL:

<https://arkitekturadellenguaje.files.wordpress.com/2012/07/foundations-of-pragmatics.pdf>

16. Catford J.C *A Linguistic Theory of Translation*, 1978 URL:

<https://ia801200.us.archive.org/29/items/J.C.CatfordALinguisticTheoryOfTranslationOxfordUniv.Press1965/j.%20c.%20catford-a%20linguistic%20theory%20of%20translation-oxford%20univ.%20press%20%281965%29.pdf>

17. Culler J. *Le langage performatif* Traduit de l’anglais par Anne Birien / *Théorie littéraire*. 2016. pp.135 – 152

18. Cutting, J. (2002). *Pragmatics and discourse: A resource book for students*

<http://library.uc.edu.kh/userfiles/pdf/40.Pragmatics%20and%20Discourse%20A%20Resource%20Book%20for%20Students.pdf>

19. Leech, G. (1983). *Principles of pragmatics* URL:

https://kupdf.net/download/principles-of-pragmatics-leech-1983_5afaca12e2b6f5364e291e71_pdf

20. Moeschler Jacques et Reboul Anne. *Dictionnaire encyclopédique de pragmatique* 1994 URL: [https://www.researchgate.net/profile/Jacques-](https://www.researchgate.net/profile/Jacques-Moeschler/publication/270590285_Dictionnaire_encyclopedique_de_pragmatique/)

[Moeschler/publication/270590285_Dictionnaire_encyclopedique_de_pragmatique/](https://www.researchgate.net/profile/Jacques-Moeschler/publication/270590285_Dictionnaire_encyclopedique_de_pragmatique/)

[links/56c1aac308ae2f498efb6d54/Dictionnaire-encyclopedique-de-pragmatique.pdf](https://www.vousnousils.fr/casden/pdf/id00235.pdf)

21. Molière. Les Fourberies de Scapin, 1671. URL:

<https://www.vousnousils.fr/casden/pdf/id00235.pdf>

22. Molière. Tartuffe ou l'Imposteur URL:

<https://www.atramenta.net/lire/tartuffe-ou-limposteur/357>)

23. Morini, M. (2012). The Pragmatic Translator: An Integral Theory of Translation URL: <https://dokumen.pub/the-pragmatic-translator-an-integral-theory-of-translation-bloomsbury-advances-in-translation-1441151303-9781441151308.html>

24. Poquelin Jean-Baptiste URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Мольер>

25. Sadock, J. (2004). Speech acts. The handbook of pragmatics URL:

<https://www.felsemiotica.com/descargas/Horn-Laurence-R.-and-Ward-Gregory-Ed.-The-Handbook-of-Pragmatics.pdf>

26. Saldanha, G. & O'Brien, S. (2013). Research Methodologies in Translation Studies URL: <https://ebooks.aiu.ac.ke/show/995/pdf>

27. Scherer, K. R., & Giles, H. (Eds.). (1979). Social markers in speech URL: https://pure.mpg.de/rest/items/item_66661/component/file_532275/content

28. Searle J. "A classification of illocutionary acts", 1975 URL:

https://sites.duke.edu/conversions/files/2014/09/Searle_Ilocutionary-Acts.pdf

29. Searle J. A Theory of Speech Acts (Cambridge University Press, 1969)

30. Searle J. expression and meaning, Studies in the Theory of Speech Acts(Cambridge University Press, 1979)

31. Searle John R., Daniel Vanderveken-Foundations of Illocutionary Logic-Cambridge University Press (1985) URL: <https://pdfcoffee.com/john-r-searle-daniel-vanderveken-foundations-of-illocutionary-logic-cambridge-university-press-1985pdf-pdf-free.html>

32. Searle, J.R. (1976). Speech Acts . London: Cambridge University Press

33. Slakta D. Essai pour Austin. URL: https://www.persee.fr/doc/lfr_0023-8368_1974_num_21_1_5667

34. Sperber, Dan and Wilson, D. 1986: Relevance: communication and cognition

URL: https://www.researchgate.net/publication/230260420_review_of_Sperber_and_Wilson_1986_Relevance_Communication_and_Cognition

35. Tesnière Lucien “Éléments de syntaxe structurale”, 1988 URL: <https://archive.org/details/LucienTesniereElementsDeSyntaxeStructurale/page/n59/mode/2up>

URL: <https://ebooks.aiu.ac.ke/show/995/pdf>

36. Vendler Z., Gochet P. Les performatifs en perspective // *Langages*. 1970. №. 17. pp. 73-90.

37. Yule, G. (1996). *Pragmatics*. Oxford: Oxford University Press URL: <https://docs.google.com/viewer?a=v&pid=sites&srcid=ZGVmYXVsdGRvbWFpbmxtXN0YWZhbXViYXJha3BhdGhhbnxneDo3OTc5OWI2ZmEwZDcwNmEw>

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

38. ХГ – Мольер. “Удаваний хворий”. 58 с.

39. МІ – Molière. *Le Malade imaginaire*. Collection Théâtre. 144 p.

СЛОВНИКИ

40. Бусел В. Великий французько-український/ українсько-французький словник. 430 000 слів. Ірпінь: ВТФ «Перун», 2012. 1104 с. URL:

https://chtyvo.org.ua/authors/Busel_Viacheslav/Frantsuzko-ukrainskyi_slovnyk_Ukrainsko-frantsuzkyi_slovnyk/

41. Dictionnaire de l'Académie française URL: <https://www.dictionnaire-academie.fr>

RÉSUMÉ

L'objectif de ce mémoire de licence est d'identifier les particularités de la reproduction des éléments performatifs dans la pièce de Molière "Le Malade imaginaire" et sa traduction en ukrainien par Iryna Stechenko. En particulier, on examine les éléments performatifs utilisés dans la pièce et découvre quelles caractéristiques de la traduction affectent la reproduction des éléments performatifs en ukrainien. L'étude explore l'importance des performatifs en tant qu'aspect crucial de la langue et examine le rôle de la linguistique dans le travail du traducteur. Une revue des approches théoriques du concept de performatifs est également présentée, permettant d'établir une classification de ces énoncés particuliers. L'accent est mis sur les spécificités des performatifs dans les œuvres dramatiques, en particulier dans la pièce de théâtre "Le Malade imaginaire" de Molière.

Le mémoire de licence se compose d'une introduction, de deux chapitres principaux, théorique et pratique, de conclusions et d'une liste de références.

Le chapitre théorique s'intitule "La reproduction des performatifs dans le domaine de la traduction" et comprend une définition du performatif et un bref excursus sur l'histoire du développement du champ de recherche sur la performativité en tant que sujet de la pragmatique, plusieurs types de classification des performatifs afin d'identifier les plus pertinents, les réflexions de l'auteur sur le rôle de la cognition dans le travail du traducteur et les spécificités de la traduction des œuvres dramatiques des siècles passés. Cette diversité des recherches s'explique par la conviction de l'auteur de la nécessité d'étudier différents domaines de la linguistique pour mieux comprendre le sujet de la traduction. Dans la première partie, une introduction générale est donnée, abordant l'importance des performatifs en tant qu'élément crucial du langage, ainsi que le rôle de la linguistique dans le processus de traduction. Une revue des différentes approches théoriques des performatifs est également présentée.

L'hypothèse principale de l'auteur, qui sera ensuite confirmée par une recherche pratique, est la suivante : "La théorie des performatifs et leur classification permettent aux traducteurs d'aborder la traduction, dans notre cas, d'un texte théâtral

du français vers l'ukrainien, d'une manière plus systématique et unifiée. La théorie des performatifs aide les traducteurs à comprendre les différents contextes dans lesquels certains performatifs sont utilisés et comment ils peuvent varier en fonction de la situation”.

En outre, des spécificités des performatifs dans les œuvres dramatiques sont analysées, notamment dans la pièce de théâtre “Le Malade imaginaire” de Molière. Une caractérisation générale de cette pièce est également fournie.

Le deuxième chapitre consiste en l'analyse de la pièce dramatique “Le Malade imaginaire”. Les éléments performatifs présents dans la version originale en français sont examinés. Les moyens lexico-sémantiques utilisés pour exprimer la performativité, tels que les verbes performatifs, les expressions et les locutions figées performatives, sont étudiés en détail. La partie pratique comprend le processus de traduction des termes performatifs à l'aide de la classification fournie par des linguistes renommés. Empiriquement, il a été constaté qu'il existe deux moyens principaux d'exprimer la performativité - lexico-sémantique et syntaxique. Les moyens lexico-sémantiques sont les verbes et expressions performatifs, et les moyens syntaxiques sont les structures de phrase (l'impératif et la forme négative de l'ordre et de l'interdiction). Ainsi, au niveau lexical et sémantique, nous avons identifié les verbes performatifs, les expressions performatives et les unités phraséologiques performatives. Et au niveau syntaxique : l'impératif, la forme négative.

Au cours de la partie pratique de la recherche, il a été confirmé à plusieurs reprises que l'étude approfondie des différentes branches de la philologie avait un effet positif et simplifiait la recherche, mais qu'elle exigeait également beaucoup du chercheur, de son point de vue et de la profondeur de ses connaissances. Il aborde également les difficultés de traduction des éléments performatifs identifiées par l'auteur au cours de l'étude.

Les perspectives de recherche dans ce domaine se situent dans la poursuite de l'étude de la traduction des performatifs basés sur d'autres œuvres dramatiques d'écrivains français.